

ADABIYOT DARSLARIDA FOLKLOR, XALQ OG‘ZAKI IJODI VA ZAMONAVIY SHE’RIYAT ORQALI MILLIY ONGNI RIVOJLANTIRISH

Surxondaryo viloyati Boysun

tuman 1-son Politeknikumi

Ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi

Parmonova Sarvinoz Tolibjonovna

[email . sarvinozparmonova@531gmail](mailto:sarvinozparmonova@531gmail)

ANNOTATSIYA Ushbu maqolada adabiyot darslarida folklor, xalq og‘zaki ijodi va zamonaviy she’riyat orqali o‘quvchilarda milliy ongni rivojlantirish masalalari o‘rganiladi. Folklor va xalq og‘zaki ijodi talabalarda axloqiy qadriyatlarni, tarixiy xotirani va ijtimoiy ongni shakllantirishning samarali vositasi sifatida tavsiflanadi. Zamonaviy she’riyat esa hissiy tajriba, kreativ fikrlash va estetik didni rivojlantiradi. Maqolada darslarda interaktiv metodlar, multimedia vositalari, loyihaviy ishlash va shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv orqali milliy ongni shakllantirishning samarali strategiyalari keltiriladi. Ushbu yondashuvlar o‘quvchilarning lingvistik, adabiy, ijtimoiy va estetik rivojlanishini ta’minlaydi.

Kalit so‘zlar Folklor, Xalq og‘zaki ijodi, Zamonaviy she’riyat, Milliy ong, Adabiyot darsi, Pedagogik strategiya

ANNOTATION This article examines the issues of developing students’ national consciousness through literature lessons, focusing on folklore, oral folk creativity, and contemporary poetry. Folklore and oral folk traditions are described as effective tools for shaping students’ moral values, historical memory, and social awareness. Contemporary poetry, on the other hand, develops emotional experience, creative thinking, and aesthetic taste. The article presents effective strategies for fostering national consciousness in lessons through interactive methods, multimedia tools,

project-based learning, and personalized approaches. These strategies contribute to students' linguistic, literary, social, and aesthetic development.

Key words Folklore, Oral folk creativity, Contemporary poetry, National consciousness, Literature lesson, Pedagogical strategy.

KIRISH Milliy madaniyat va ona tili insonning shaxsiyati, dunyoqarashi va jamiyat bilan o'zaro munosabatini shakllantirishda asosiy rol o'ynaydi. Hozirgi globallashuv va raqamli texnologiyalar davrida yosh avlod tezkor axborot oqimiga duchor bo'lib, ko'plab tashqi madaniy ta'sirlarga ochiq bo'lmoqda. Shu sharoitda o'quvchilarda milliy qadriyatlar, tarixiy tajriba va og'zaki ijodiy merosni mustahkamlash pedagogik jarayonning ajralmas qismi sifatida dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Adabiyot fani talabalarda nafaqat lingvistik va adabiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi, balki ularning estetik, mantiqiy va ijodiy fikrlashini shakllantiradi. Folklor va xalq og‘zaki ijodi – ertaklar, rivoyatlar, maqol-matollar va xalq qo‘shiqlari – o‘quvchilarga milliy qadriyatlarni o‘rgatishning eng samarali vositasi hisoblanadi. Ushbu ijodiy meros orqali talabalar: Milliy tarix va urf-odatlarini anglaydi; Axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni o‘zlashtiradi; Til va nutq madaniyatini rivojlantiradi; Shaxsiy va jamiyat oldidagi mas’uliyatni tushunadi. Shu bilan birga, zamonaviy she’riyat o‘quvchilarda hissiy tajriba, kreativ fikrlash va estetik didni rivojlantiradi. Masalan, O‘zbekiston zamonaviy shoirlarining asarlarida milliy ruh, tarixiy voqeliklar va

ijtimoiy mavzular aks etadi. Talabalar ushbu asarlarni tahlil qilganda nafaqat adabiy bilimlarini mustahkamlaydi, balki o'z milliy identitetini chuqurroq anglaydi.

Pedagogik amaliyot shuni ko'rsatadiki, adabiyot darslarida milliy ongni rivojlantirish nafaqat o'quvchilarning adabiy ko'nikmalarini oshiradi, balki ularning ijtimoiy, emotsional va estetik rivojlanishiga ham sezilarli ta'sir qiladi. Shu nuqtayi nazardan, darslarni interaktiv, integratsiyalashgan va ijodiy usullar orqali tashkil etish talabalar o'rtasida ona tiliga bo'lgan hurmat va milliy qadriyatlarga qiziqishni kuchaytiradi. Mazkur maqolada adabiyot darslarida folklor, xalq og'zaki ijodi va zamonaviy she'riyatni qo'llash orqali milliy ongni rivojlantirishning samarali usullari, pedagogik strategiyalar va amaliy tavsiyalar yoritib beriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Folklor va xalq ogʻzaki ijodining oʻquvchilarda milliy ongni shakllantirishdagi roli. Folklor va xalq ogʻzaki ijodi insoniyatning asrlar davomida shakllangan maʼnaviy merosidir. Texnikum va kollej darajasidagi oʻquvchilarda folklor orqali milliy qadriyatlarni singdirish nafaqat tarixiy bilimlarni rivojlantiradi, balki axloqiy va ijtimoiy ongni mustahkamlaydi. Masalan: Ertaklar va rivoyatlar – oʻquvchilarda mardlik, sadoqat, adolat va vatanparvarlik kabi qadriyatlarni shakllantiradi. “Alpomish” dostonidagi qahramonlarning jasorati va halolligi talabalarda ijobiy axloqiy xulq-atvorni uygʻotadi. Maqol-matollar – kundalik hayotiy vaziyatlarda axloqiy va mantiqiy qarorlar qabul qilishga koʻmaklashadi. Masalan, “Mehnat bilan olganing, dilingga yoqadi” degan maqol talabalarga mehnatsevarlikni singdiradi. Xalq qoʻshiqlari va sheʼriyat – estetik didni rivojlantiradi va til koʻnikmalarini mustahkamlaydi. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, folklor materiallari darslarda vizual, audio va dramatik usullar bilan qoʻllanilganda, oʻquvchilarda milliy qadriyatlarni qabul qilish va mustahkamlash samaradorligi 30-40% ga oshadi (Nurmatov, 2018).

Zamonaviy sheʼriyat va kreativ fikrlashni rivojlantirish. Zamonaviy sheʼriyat oʻquvchilarda hissiy tajriba va ijodiy fikrlashni shakllantiradi. Hozirgi shoirlar asarlarida: Milliy ruh va tarixiy voqealilar aks etadi; Jamiyatdagi ijtimoiy muammolar, yoshlar masalalari va axloqiy qadriyatlar yoritiladi; Til va adabiyotga boʻlgan qiziqish uygʻonadi. Darsda zamonaviy sheʼriyatni qoʻllash usullari: Sheʼr tahlili – asosiy gʻoyani aniqlash, obrazlar va metaforalarni tushunish orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi. Ijodiy yozma ishlar – talabalar oʻz sheʼrlarini yaratish orqali oʻz hissiy dunyosini va milliy qadriyatlarni ifodalaydi. Rolli oʻyinlar va dramatisatsiya – sheʼr yoki doston sahnalari orqali oʻquvchilar hissiy identifikatsiyani rivojlantiradi. Masalan, zamonaviy shoirlarning sheʼrlari asosida talabalar kichik guruhlarda dramatisatsiya qilsa, bu ularning milliy ruhga hurmatini oshiradi va ijtimoiy kommunikatsiya koʻnikmalarini mustahkamlaydi.

Pedagogik strategiyalar va integratsiyalashgan yondashuvlar. Milliy ongni rivojlantirish uchun adabiyot darslarida samarali pedagogik strategiyalar qoʻllanilishi muhimdir: Interaktiv metodlar – guruh muhokamalari, debatlar, viktorinalar orqali

o'quvchilar faol qatnashadi. Multimedia va raqamli texnologiyalar – video va audio materiallar, slaydlar, interaktiv platformalar yordamida folklor va she'riyat jonlanadi. Loyiha asosida ta'lim – talabalar xalq og'zaki ijodi bo'yicha miniloyihalar yaratadi, elektron jurnallar, videorivoyat va prezentatsiyalar tayyorlaydi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv – o'quvchilarning individual qiziqishlari va qobiliyatlarini inobatga olib darslarni moslashtirish. Kross-fan integratsiyasi – tarix, san'at, musiqa va she'riyatni birlashtirib milliy qadriyatlarni mustahkamlash.

Bu yondashuvlar o'quvchilarda:

- Milliy qadriyatlarni chuqur anglash;
- Tanqidiy va kreativ fikrlashni rivojlantirish;
- Til va adabiyot ko'nikmalarini mustahkamlash;
- Ijtimoiy va estetik qobiliyatlarni oshirish imkonini beradi.

Amaliy tavsiyalar. Folklor va zamonaviy she'riyatni mavzuga mos ravishda har darsga kiritish; Talabalarni muhokama, fikr almashish va ijodiy faoliyatga jalb qilish; Mustaqil ijodiy ishlarni rag'batlantirish (she'r, hikoya yoki insho yozish); Milliy qadriyatlarni zamonaviy kontekstga moslashtirib o'rgatish; Darsda raqamli vositalardan foydalanish orqali vizual va audio materiallarni qo'llash.

XULOSA VA TAKLIFLAR Adabiyot darslarida folklor, xalq og'zaki ijodi va zamonaviy she'riyatni qo'llash o'quvchilarda milliy ongini rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Folklor orqali talabalar nafaqat milliy tarix va qadriyatlarni o'rganadi, balki axloqiy va ijtimoiy me'yorlarni tushunadi, til va nutq madaniyati rivojlanadi. Ertaklar, rivoyatlar, maqol-matollar va xalq qo'shiqlari o'quvchilarda adabiy tafakkur va estetik didni shakllantiradi, ularni jamiyat oldidagi mas'uliyatni anglashga undaydi.

Zamonaviy she'riyat esa o'quvchilarda hissiy tajriba, ijodiy fikrlash va kreativ qobiliyatlarni rivojlantiradi. Talabalar asarlarni tahlil qilish, muhokama qilish va ijodiy yozma ishlar yaratish orqali o'z milliy identitetlarini mustahkamlash imkoniga ega bo'ladi. Shu bilan birga, zamonaviy she'riyat ijtimoiy muammolar, yoshlar mavzulari

va axloqiy qadriyatlarni yoritish orqali o'quvchilarda ong va mas'uliyatni rivojlantiradi.

Pedagogik amaliyot shuni ko'rsatadiki, milliy ongni shakllantirish faqat bilim berish bilan cheklanmaydi. Interaktiv metodlar, multimedia vositalari, loyihaviy ishlash, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va kross-fan integratsiyasi o'quvchilarning faol qatnashuvini rag'batlantiradi va milliy qadriyatlarni chuqurroq anglashga yordam beradi. Shu bilan birga, dars jarayonida ijodiy erkinlik va muhokama imkoniyatining mavjudligi talabalar motivatsiyasini oshiradi va ularning kommunikativ kompetensiyasini mustahkamlaydi. Amaliy jihatdan, quyidagi tavsiyalar samarali hisoblanadi: Folklor va zamonaviy she'riyatni dars mavzulariga moslab tizimli ravishda kiritish; Talabalarni muhokama, ijodiy yozma ishlar va dramatizatsiya orqali faol jalb qilish; Raqamli vositalar va multimedia yordamida darslarni interaktiv va vizual jihatdan jonlantirish; Talabalar individual qiziqish va qobiliyatlariga mos yondashuvni qo'llash; Milliy qadriyatlarni zamonaviy kontekstda yetkazish va ularni hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash. Shu bois, adabiyot darslarida folklor, xalq og'zaki ijodi va zamonaviy she'riyatni tizimli va metodik asosda qo'llash nafaqat talabalarning lingvistik va adabiy ko'nikmalarini oshiradi, balki ularning milliy identiteti, estetik tafakkuri va ijtimoiy ongini rivojlantiradi. Buning natijasida o'quvchilar ona tiliga va milliy qadriyatlarga bo'lgan qiziqishlarini kuchaytiradi, ularni jamiyatga faol va mas'uliyatli shaxslar sifatida tarbiyalaydi. Shu yo'l bilan pedagogik yondashuvlar milliy ongni rivojlantirish va zamonaviy talabalarning global va lokal madaniyatlar bilan muvaffaqiyatli integratsiyasini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdurahmonov, A. (2015). *Ona tili va adabiyot ta'limida milliy qadriyatlarni shakllantirish*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Karimova, N. (2018). *Folklor va zamonaviy she'riyat darslarida interaktiv metodlar*. Toshkent: Fan va Ta'lim.

3. Nurmatov, S. (2018). *Xalq og'zaki ijodi va milliy ongni rivojlantirish*. Toshkent: O'zbekiston Pedagogika Instituti.
4. Raximov, B. (2020). *Zamonaviy she'riyat va yoshlar estetik didi*. Toshkent: Adabiyot va San'at.
5. Saidov, M. (2017). *Adabiyot darslarida milliy qadriyatlarni integratsiya qilish usullari*. Toshkent: Pedagogik Tadqiqotlar.
6. Faxriddin B., No'monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
7. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – T. 4. – №. 8. – C. 45-50.
8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O 'ZO 'ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.
9. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O 'RGANISH.
10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791.
11. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//<https://www.iupr.ru/6-121-2024>
https://www.iupr.ru/files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true

12. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH.
13. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No‘monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.
14. Xusinovich, Turdialiyeв Jonibek, and Mo‘minov Nurali Ro‘zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH."
15. Maxkamovich A. Y., Abdukahorovich S. K. Modern approaches to the content of physical education of schoolchildren in the continuing education system //European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. – 2019. – T. 7. – №. 12.
16. Abdukahharovich S. H. The significance of Wrestling sports for society and the history of its formation //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – T. 10. – C. 312-316.
17. Abduqahhorovich S. H. INTERACTION OF SCHOOL AND FAMILY IN EDUCATION OF SCHOOL AGE CHILDREN //Modern Journal of Social Sciences and Humanities. – 2022. – T. 4. – C. 226-229.
18. Abduqahhorovich S. X. Strength Training in Football Training //Web of Semantic: Universal Journal on Innovative Education. – 2023. – T. 2. – №. 3. – C. 138-141.
19. SHARIPOV K. A. TRAINING FUTURE TEACHERS OF ELEMENTARY CLASSES IN THE PROCESS OF STUDENTS STUDENTS PRACTICE //THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука. – 2021. – №. 12. – С. 1339-1343.
20. В. Я. Бочкарев. Новые технологии и средства измерений, методы организации водоучета на оросительных системах. Новочеркасск, 2012, 227 с
21. В.А.Втюрин. Автоматизированные системы управления технологическими процессами. Основы АСУТП. Санкт-Петербург 2006, 154 с.

22. Рачков М.Ю. Технические средства автоматизации.- Москва: МГИУ, 2006,- 347 с. 9. Vohidov A.X. Abdullaeva D.A. Avtomatizatsiya texnik vositalari. T. TIMI, 2011. 180 b.